

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้ประเทศต่าง ๆ โดดระหนกถึงความสำคัญของการวางแผนการศึกษาเป็นอย่างมาก อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายตัวทางการวิจัย ค้นคว้า และความเจริญทางเทคโนโลยี ประกอบกับลักษณะโครงสร้างของอาชีพ และความต้องการทางทันตักษะ ของผู้ที่ประกอบอาชีพแต่ละอาชีพเปลี่ยนไป นักวางแผนการศึกษาก็ต้องวางแผนการศึกษา เพื่อผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจและสังคม และให้เหมาะกับปริมาณและลักษณะงานของแต่ละชุมชน การวางแผนการศึกษาที่ทำขึ้นอย่างคั้นั้น จะเป็นเครื่องมือพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้มีการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เป็นไปในทางที่เกิดประโยชน์มากที่สุด และบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในการวางแผนพัฒนาการศึกษาของชาติ นอกจากจะต้องพิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ แล้ว ควรพิจารณาถึงปัญหาและความต้องการทางการศึกษาเป็นส่วนรวมทุกระดับ คือ ระดับประถมศึกษา และอนุบาล ระดับมัธยมศึกษา การศึกษาพิเศษ การฝึกหัดครู ระดับอุดมศึกษา และการศึกษาผู้ใหญ่ โดยพิจารณาถึงปัญหาเกี่ยวกับความต้องการกำลังคน และกำลังเงินที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาด้วย¹

เงินเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้การศึกษาระดับต่าง ๆ สามารถดำเนินไป ด้วยดี และมีความก้าวหน้าทั้งในคานวัตถุ ซึ่งไต่แก ออาคารเรียน หองปฏิบัติการ สนามกีฬา หอพัก อาณาบริเวณของมหาวิทยาลัย และในคานวิชาการ ซึ่งไต่แก การมีอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ ในการสอนและการวิจัย อุปกรณ์การสอน หองสมุด และการวิจัยค้นคว้า ในสหรัฐอเมริกาถือว่า การลงทุนเพื่อการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถสร้างประชาชนของประเทศให้มีความเฉลียวฉลาด มีความสามารถในการประกอบอาชีพเป็นการช่วยสร้างประเทศชาติ ให้มีความเจริญรุ่งเรือง อันนับว่าเป็นการลงทุนทางด้านเศรษฐกิจอย่างหนึ่งของประเทศ การที่จะส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้ดี รัฐบาลก็จำเป็นที่จะต้องช่วยสนับสนุนการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจน

¹ เลื่อน สุริหาร, "สภาพการณ์การวางแผนการศึกษาของประเทศที่นำวิถก,"

ถึงระดับอุดมศึกษา² หลายประเทศทั้งในเอเชีย ยุโรป และอเมริกาต่างก็ใช้เงินงบประมาณแผ่นดินสำหรับจัดการศึกษาระดับสูงจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศต่าง ๆ เมื่อศึกษาโดยเฉลี่ยแล้วเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในระยะเวลาสิบปี มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ต้องเผชิญกับปัญหาค่าใช้จ่ายสำหรับดำเนินการเป็นกิจการเป็นอย่างมาก เนื่องจากไม่ใคร่เตรียมงบประมาณสำหรับนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากไว้ให้เพียงพอ จึงเกิดการขาดแคลนในหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยทั้งทางด้านการกำลังคนและด้านการกำลังเงิน³ ดังนั้นรัฐบาลต้องลงทุนทางการเงินเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้แผนการพัฒนาประเทศบังเกิดผลสมดังความมุ่งหมาย ในการวางแผนพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยนั้น สถาบันแต่ละแห่งควรจะทราบถึงค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาด้วย เพื่อจะได้ประมาณการได้ถูกต้องว่าจะต้องใช้งบประมาณเท่าใดต่อปี ในการให้การศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจะต้องใช้เงินเป็นจำนวนเงินเท่าใดจนกว่านักศึกษาแต่ละคนจะเรียนจบหลักสูตร และการจัดสรรงบประมาณ เพื่อเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายกับผลที่ได้รับเป็นอย่างไร

ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษา ควรประกอบด้วยค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาเอง และค่าใช้จ่ายที่มหาวิทยาลัยจ่ายเพื่อดำเนินการ อันได้มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน (National Budget) กับเงินนอกงบประมาณแผ่นดิน (Non-national Budget) หรือที่เรียกว่างบลงทุน การใช้จ่ายทั้งหมดนี้จะรวมทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง นอกจากนี้ก็จะเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อดำเนินการ ได้แก่ค่าเงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ และค่าเงินอุดหนุน ซึ่งรวมเรียกว่างบดำเนินการ ตามปกติแต่เดิมนั้น มหาวิทยาลัยคิดคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาในส่วนของรัฐบาลจ่าย โดยนำเอาค่าใช้จ่ายจริงทั้งหมดทั้งดำเนินการและค่านลงทุนของแต่ละปี รวมเข้าด้วยกันและหารด้วยจำนวนนักศึกษาของแต่ละคณะในปีนั้น ซึ่งการคิดคำนวณแบบนี้เป็นวิธีการที่เหมาะสมกับสถาบัน

² มูญว็อน วีสกูล, "การบริหารการเงินของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา," วารสารการบริหาร, 2 (สิงหาคม, 2504), 81-83.

³ เจมส์ เอ. เพอร์กินส์, "วิกฤตการณ์ของมหาวิทยาลัยทั่วโลก", วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ, 6 (กุมภาพันธ์, 2514), 49.

ที่แต่ละคณะเปิดดำเนินการสอนแยกกัน เป็นเอกเทศ แต่ตามความจริงแล้วในบางมหาวิทยาลัย นักศึกษามบางคณะจะต้องเรียนวิชาพื้นฐานบางวิชา และวิชาเลือกจากคณะอื่น ทั้งนี้แต่ละคณะ จะต้องบริการการสอนให้กับนักศึกษาคณะอื่น ๆ ด้วย ฉะนั้นถ้าคำนวณหาค่าใช้จ่ายรายหัวของ นักศึกษาตามแบบเดิมก็จะไม่ใ้ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาแต่ละคณะอย่างแท้จริง ผู้วิจัยใน ฐานะที่เป็นอาจารย์ในคณะวิทยาศาสตร์-อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สนใจในเรื่อง นี้มาก เพราะที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้น คณะวิทยาศาสตร์-อักษรศาสตร์ ต้องสอนวิชาพื้นฐาน ให้แก่นักศึกษาคณะอื่น ๆ โดยอาศัยแนวความคิดของ อาจารย์ชนิกา ศิลปอนันต์ หน่วยวิจัย สถาบันฝ่ายวางแผนและพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้จากการไปดูงานทางค่านบริหาร มหาวิทยาลัย ที่มหาวิทยาลัยวิสคอนซินมา จึงทำการวิจัยศึกษาหาค่าใช้จ่ายรายหัวนักศึกษามหา- วิทยาลัยขอนแก่นด้วยวิธีใหม่ โดยใช้จ่ายจำนวนหน่วยกิตนักศึกษา (Student Credit Hour) เป็นตัวศึกษาคำนวณเพื่อให้ค่าใช้จ่ายรายหัวนักศึกษาแต่ละคณะให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง สำหรับใช้ในการวางแผนพัฒนาการศึกษา การจัดสรรงบประมาณ และการบริหารงานของแต่ละคณะในมหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นมหาวิทยาลัยหนึ่งที่ตั้งขึ้นในยุคของการเร่งรัดพัฒนา ประเทศ คณะกรรมการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้มีมติเมื่อวันที่ 22 มกราคม พุทธศักราช 2505 ให้จัดตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงทางค่านวิศวกรรมศาสตร์และเกษตรศาสตร์ ขึ้นที่ จังหวัดขอนแก่น โดยชื่อ "มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" มีจุดมุ่งหมายให้เป็น ศูนย์กลางในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อเป็น "มหาวิทยาลัยขอนแก่น" ตามชื่อจังหวัดที่ตั้ง⁴ โดยมีวัตถุประสงค์ให้จัดการศึกษาชั้นสูง เน้น วิชาการ การค้นคว้าวิจัย การส่งเสริมวิชาการวิชาชีพชั้นสูง และทุนบำรุงวัฒนธรรม⁵ เริ่ม

⁴ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ลำดับเหตุการณ์ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น. (ขอนแก่น:โรงพิมพ์รุ่งเกียรติ, 2513), หน้า 3.

⁵ "พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ.2508", ราชกิจจานุเบกษา, 83. (25 มกราคม 2509), มาตรา 5.

เปิดสอนเมื่อเดือนมิถุนายน 2507 ในกรุงเทพมหานคร ที่คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (ปัจจุบันเป็นมหาวิทยาลัยมหิดล) จนกระทั่งปีการศึกษา 2509 จึงได้ย้ายไปสอนที่จังหวัดขอนแก่น ในระยะแรกได้เปิดดำเนินการเพียง 3 คณะ คือคณะวิทยาศาสตร์-อักษรศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะเกษตรศาสตร์ แต่รับนักศึกษาในปีแรกเพียง 2 คณะก่อน คือคณะเกษตรศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ ส่วนคณะวิทยาศาสตร์-อักษรศาสตร์ดำเนินการสอนวิชาชั้นพื้นฐานให้ และได้เปิดรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ในปีการศึกษา 2512 นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ในปีการศึกษา 2514 นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์-อักษรศาสตร์ในปีการศึกษา 2516⁶ และนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ในปีการศึกษา 2517 นับว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่นได้มีการขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ จึงควรมีการวิจัยหาข้อมูลประกอบการพิจารณาในการวางแผนการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด บังเกิดผลประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีของนักศึกษาแต่ละคณะใน ส่วนที่จ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดิน และเงินนอกงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาแต่ละคณะ
3. เพื่อหาค่าใช้จ่ายในการผลิตบัณฑิตหนึ่งคนของแต่ละคณะ
4. เพื่อเปรียบเทียบปริมาณงานของแต่ละคณะ

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัยมีดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาแต่ละคณะไม่แตกต่างกัน
2. ปริมาณงานสอนของแต่ละคณะไม่แตกต่างกัน

---

⁶ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ข้อมูลของปีการศึกษา 2516 (ขอนแก่น: โรงพิมพ์รุ่งเกียรติ, 2517), หน้า 5.

003589

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ในส่วนที่จ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดินและเงินนอกงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เท่านั้น โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารการใช้จ่ายเงินของคณะต่าง ๆ และค่าใช้จ่ายในงานบริหารทั่วไปของสำนักงานอธิการบดี เฉพาะปีงบประมาณ 2517

2. การคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษา คำนึงถึงเฉพาะนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะต่าง ๆ ในปีการศึกษา 2517 รวม 6 คณะคือ คณะเกษตรศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์-อักษรศาสตร์ และคณะแพทยศาสตร์

3. การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายนี้จะคำนึงถึงเฉพาะจำนวนวิชา และหน่วยกิตที่คณะต่าง ๆ เปิดสอนในปีการศึกษา 2517 เท่านั้น

4. ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงบลงทุน จะศึกษาเฉพาะรายการที่ปรากฏในปีงบประมาณ 2517 โดยไม่คำนึงถึงครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้างที่มีอยู่เดิม

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยนี้จะถือว่ามิชอบสมมติตกลงเบื้องต้นดังต่อไปนี้

1. ในการคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษา จะถือว่าค่าใช้จ่ายเงินของมหาวิทยาลัยตามปีงบประมาณ 2517 เป็นการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยตามปีการศึกษา 2517

2. นักศึกษาแต่ละคนทั้งมหาวิทยาลัย มีส่วนได้รับบริการจากงบลงทุนทั่วไปเท่ากัน
ทุกคน

3. ค่าใช้จ่ายหนึ่งหน่วยกิตนักศึกษาของแต่ละภาควิชาและของแต่ละชั้น ในคณะเดียวกัน
เท่ากัน

4. ในการคำนวณค่าใช้จ่ายผลิตบัณฑิตนั้น จะถือว่าบัณฑิตแต่ละคนสำเร็จการศึกษาตามจำนวนปีในหลักสูตร (คือ คณะแพทยศาสตร์ 6 ปี และคณะอื่น ๆ 4 ปี)

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยขอนแก่นนี้อาจจะคลาดเคลื่อน เนื่องจาก

1. ในปีการศึกษา 2517 มีบางคณะที่มีนักศึกษายังไม่ครบตามจำนวนปีในหลักสูตร คือ คณะวิทยาศาสตร์-อักษรศาสตร์ กับคณะแพทยศาสตร์ ซึ่งมีนักศึกษาถึงชั้นปีที่ 2 เท่านั้น
2. ข้อมูลที่ได้มาสำหรับการวิจัยนี้ ได้มาจากแหล่งทุติยภูมิ
3. ปีงบประมาณกับปีการศึกษา ตามความเป็นจริงนั้น เหลื่อมล้ำกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัยนี้

ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษา (Student Expenditure per Capita) หมายถึง รายจ่ายที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นจ่ายเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นแต่ละคนตลอดหนึ่งปี จากเงินงบประมาณแผ่นดินและเงินนอกงบประมาณแผ่นดิน

นักศึกษา หมายถึงผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ใน 6 คณะ ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

คณะ หมายถึงคณะเกษตรศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์-อักษรศาสตร์ และคณะแพทยศาสตร์ รวม 6 คณะเท่านั้น

หน่วยกิตนักศึกษา (Student Credit Hour) หมายถึงผลคูณของจำนวนนักศึกษาทั้งหมดกับจำนวนหน่วยกิตของวิชาที่นักศึกษาลงทะเบียนเรียน

ค่าใช้จ่ายดำเนินการ (Operating Cost)⁷ หมายถึงค่าใช้จ่ายเพื่อดำเนินการที่อยู่ในหมวดต่อไปนี้เป็น ค่าเงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ และเงินอุดหนุน

ค่าใช้จ่ายลงทุน (Capital Cost)⁸ หมายถึงค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนที่อยู่ในหมวดต่อไปนี้เป็น ค่าครุภัณฑ์กับค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

⁷ ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก หน้า 56

⁸ ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก หน้า 57

ค่าใช้จ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดิน หมายถึงค่าใช้จ่ายที่สำนักงานอธิการบดีและ
คณะต่าง ๆ จ่ายจากเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากงบประมาณแผ่นดิน

ค่าใช้จ่ายจากเงินนอกงบประมาณแผ่นดิน หมายถึงค่าใช้จ่ายที่สำนักงานอธิการบดี
และคณะต่าง ๆ จ่ายจากเงินอื่นใดนอกเหนือจากเงินงบประมาณแผ่นดิน

แผนงานผลิตภัณฑ์ หมายถึงงานสอนของแต่ละคณะในมหาวิทยาลัย

แผนงานบริหารทั่วไป หมายถึงงานบริหารมหาวิทยาลัย โดยถือว่าเงินงบประมาณ
ที่จ่ายให้สำนักงานอธิการบดีเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับแผนงานบริหารทั่วไป

ค่าเฉลี่ยปานกลาง (normal expectancy) หมายถึง ปริมาณงานหรือค่าใช้จ่าย
รายหัวของนักศึกษาคิดเฉลี่ยทั้งหกคณะต่อปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย